

Katja Vaulio

Hidasta matkaa

Vastuullinen matkailija
maailmalla

MINERVA

Hidasta matkaa

Katja Vaulio

Hidasta matkaa

Vastuullinen matkailija
maailmalla

minerva
MINERVA KUSTANNUS OY
HELSINKI

www.minervakustannus.fi

© Katja Vaulio ja Minerva Kustannus Oy, 2021

Kansi ja ulkoasu: Taittopalvelu Yliveto Oy

ISBN 978-952-375-214-6

Painettu EU:ssa, Livonia Print 2021

SISÄLLYS

UNELMIA JA HIDASTA MATKAA – KOKO ELÄMÄ	7
1 MIKÄ SAA IHMISEN MATKUSTAMAAN?	17
Matkailun historiaa	19
Koskematonta luontoa, tuntemattomia määränpäitä	21
Matkailun mullistus	27
Matkailu on näkemistä – vai onko?	29
Maailma on yksi iso sirkus	33
2 KAKSITOISTA MAATA, KAKSITOISTA VASTUULLISUUSVINKKIÄ	35
Mitä vastuullinen matkailu tarkoittaa?	35
Kazakstan – <i>ja maailman kauneimmat kuuset</i>	40
Turkki – <i>itämaiden taikaa</i>	53
Japani – <i>halki Torii-porttien</i>	64
Intia – <i>ihmeiden valtakunta</i>	73
Venäjä – <i>jota ilman elämäni olisi paljon ankeampaa</i>	92
Suomi – <i>ja hiljaisuuden maisemat</i>	114
Kreikka – <i>maa, jossa löydän rauhan</i>	122
Kiina – <i>teetä ja ennakkoluuloja</i>	143
Uusi-Seelanti – <i>missä kaikki on toisin</i>	154

	Uusi-Kaledonia – ja loputon rakkaus <i>mangopuihin</i>	173
	Vanuatu – ja kuinka meri paljasti minulle <i>toisen maailman</i>	184
	Tšekki – historian paino Euroopan yllä	209
3	MATKAILUA JA YMPÄRISTÖONGELMIA	218
	Turistit painukaa kotiinne!	218
	Kuinka Santorinista tuli Instagram-helvetti	225
	Roskajuttu Kreikasta	229
	Muovia meren täydeltä	233
	Ilmastonmuutos muuttaa matkailuakin	237
	Kestävyyys matkailussa – Uusi-Seelanti ja Suomi ..	261
4	MUUTETAAN MAAILMAA JA MATKAILUA	270
	Olisiko loman käsitettä aika jo päivittää?	270
	Maoreille luonto on pyhää	274
	Puheenvuoroja ympäri maailmaa	278
	Uudenlaiset matkat muuttavat maailmaa	298
	Hidasta matkaa	302
	Kiitokset	306
	Lähteet	307
	Lisätietoa aiheesta ja hiilijalanjälkitestit	310

Unelmia ja hidasta matkaa – koko elämä

Oli tavallinen päivä Intiassa. Myymälän ulkopuolella lehmät tallasivat laiskoina pölyisellä kadulla, ilma täyttyi skootterien pärinästä ja paikallisten huudoista toisilleen kadun yli. Katse-
lin hajamielisesti erilaisten matkamuistojen täyttämiä hyllyjä, kun myymälän omistaja, intialainen mies, yhtäkkiä kysyi, saiko hän katsoa kämmentäni. Noin vain, yllättäen. En epäröinyt hetkeäkään – tietenkin minä suostuin ja löysin itseni pian jakkaralta istumassa, kämmen avoinna hänen edessään. Poikaystäväni ei sanonut mitään, katseli vain sivusta, mihin tällä kertaa olin itseni laittanut. Oliko se kenties hetki, jolloin elämäni suunta kääntyi? Sellainen hetki, jolloin tiesin, ettei paluuta entiseen enää ollut?

Pelkkää kämmentäni katsomalla mies kertoi hätkähdyttäviä totuuksia elämästäni. ”Hölynpölyä”, sanoisi moni länsimaa-
lainen. Sanokaa vain, se ei minua hetkauta. Vielä vähemmän se hetkauttaisi tuota miestä, joka kämmeneni viivoja tutkaili. Poikaystäväni supisi minulle ihmetellen: ”Mistä hän voi tietää nuo asiat elämästäsi?” Eikö se ollut päivänselvää? Hän oli intialainen. Intialaisilla nyt vain sattui olemaan taitoja ja kykyjä, joita meillä järjenmaan kasvateilla ei ollut.

Tärkeintä, mitä hän sanoi, oli mitä hän totesi työstäni. Hän ilmoitti, että olen oikealla alalla, mutta työpaikkani ei ole minulle se oikea. Minun pitäisi tehdä jotain *muuta*. Jälkeenpäin

olen miettinyt: entä jos en koskaan olisikaan kuullut niitä sanoja? Olisinko kuitenkin lähtenyt myllertämään elämäni, jahtaamaan unelmiani, etsimään elämäntehtävääni? Vai pysynyt kiltisti siinä erittäin hyvässä työssä, jossa silloin olin. Mutta josta silti tuntui puuttuvan *jotain*.

Ehkä en vain halunnut olla järkevä. Kyllä, jo ennen Intiaan lähtöä minua ahdisti vakavasti se ajatus, että elämäni oli tässä: minulla oli omistusasunto ja vakituinen työ, jopa auto. En halunnut, että tulevaisuuttani määrittäisi vakaus ja jonkinlainen ennalta tehty suunnitelma. Suoraan sanottuna suomalainen unelma horjumattomasta elämästä oli minulle kuin vankityrmä. Halusin taivuttaa sääntöjä, koetella kohtaloani, jahdata onneani (jota muuten on intialaisen astrologin mukaan elämässäni oikein tuplaten). Niin, sehän oli lopulta yksi syy, miksi päädyimme Intiaankin. Olin saanut tarpeeksi vakaasta elämästä ja halusin kokea seikkailuja! Halusin taas tehdä jotain jännittävää, niin kuin monesti ennen! Halusin kokea eläväni. Ei auttanut kuin lähteä maailmalle.

Yksi tapahtuma voi usein sysätä liikkeelle oikean tapahtumien sarjan. Niin kävi minullekin. Lähdin jahtaamaan onneani ja unelmieni työtä. Lapsellista, joku saattaisi sanoa. Helpon elämän pilaaman ihmisen hömpötyksiä, tuumaisi toinen. Rohkean ihmisen puhetta, ajattelsi kolmas. Minä ajattelen, että se on ainoa tapa, jolla voin tätä elämää elää.

Intialainen mies on luultavasti unohtanut minut jo aikapäiviä sitten, eikä arvaa, että kirjoitan kirjaani ja hän päätyy sen sivuille. Niin merkittävä oli tuo lyhyt, ehkä kymmenen minuutin kohtaaminen elämässäni. Kirjani taas, se kertoo muistakin kohtaamisista. Ihmisistä, maista, tarinoista, vieraista kielistä ja kulttuureista, joita olen vuosien varrella kohdannut.

Mikään ei ole lopulta määrittänyt elämäni yhtä paljon kuin vieraat kielet ja kulttuurit. Ne kuukaudet, jotka asuin

Kreikassa, Venäjällä ja nyt Tšekissä, vuodet, jotka pänttäsin erityisesti kreikan ja venäjän kieltä. Kaikki ne hetket, joina matkustin pitkillä, hitailla matkoillani pitkin Eurooppaa, Intiaa, Aasiaa ja Uutta-Seelantia.

Vuodet ja nämä kokemukset ovat muovanneet minusta sen naisen, joka tänään olen. Minusta, pelokkaasta tyttölapsesta, kasvoi maailmannainen, eurooppalainen, koko planeetan asukki. Venäjä ja Kreikka ujuttautuivat niin tiukasti pinnan alle, että koen olevani kolmen maan kansalainen, vaikka minulla vain yksi passi onkin.

Lapsuudessani mikään ei viitannut siihen, mitä tuleman piti. Tai oikeastaan – jo pienestä pitäen tunsin vahvasti, että haluan ennen kaikkea nähdä tätä maailmaa ja oppia tuntemaan sitä. Tunne oli yhtä vahva ja vaistonvarainen kuin toisilla lapsilla on tietämys siitä, että he haluavat perustaa perheen tai ryhtyä vaikkapa lääkäriksi. Minä halusin tulla maailmankansalaiseksi. Paljon myöhemmin olen oivaltanut, että elinpiirissäni vaikutti kaksi naista, joiden elämä kulki niitä teitä, joita minäkin halusin kulkea. Äitini kummitäti Hilikka ja ystävä Marjatta olivat matkailijattaria – mikä ei suinkaan ollut tavallista siihen aikaan, 1980-luvulla ja 1990-luvulla. Saimme kortteja milloin mistäkin maailmankolkista, ja ihastellessani Havaijin hula-hula-hameisia naisia ja kuullessani tarinoita kaukaisista maista elämäntarinani alkoi olla kirjoitettu. Olen aina kokenut, etten minä tehnyt valintaa, vaan *elämä valitsi minut*. Tämä on minun tieni.

Pienestä pitäen haaveilin myös maailman pelastamisesta. Hoivasin haavoittuneita pikkulintuja ja yritin pakottaa vanhempiani kierrättämään. Vei kuitenkin aikaa, ennen kuin päädyin ympäristöalalle töihin. Sitä ennen opiskelin hetken matkailua, sitten kreikkaa ja venäjää, asuin Kreikassa ja Venäjällä ja työskentelin myyjänä useassa eri paikassa. Koin aina epä-

määräisesti, etten ole ihan siellä, missä pitäisi. Samalla tunsin kuitenkin, että olen menossa kohti sitä, mihin kuulun.

Sitten tuli se päivä, vuonna 2016, kun intialainen mies halusi myymälässään tutkiskella kämmentäni. Tunsin tuolloin, kuinka jonkinlainen elämän umpikuja kietoutui ympärilleni. En ollut onnellinen, mutta en osannut tai uskaltanut asiota muuttaakaan. Aavistin, että muutoksen tie olisi pitkä ja raskas. Sitä taas en aavistanut, millainen onni minua sen jälkeen odottaisi. Intialaismies katseli kämmentäni ja muutti elämääni muutamalla lauseella. Siitä kohtaamisesta alkoi myllerrys, johon elämä minut väkisin vei, kuin ennalta laaditun suunnitelman mukaan.

Nyt olen elämässäni siinä pisteessä, jossa saan tehdä töitä molempien intohimojeni, matkailun ja ympäristöasioiden, parissa. Ensin koin, että ne jotenkin sulkevat toisensa pois. Sittemmin huomasin, että ne tarvitsevat toisiaan ja ovat tiiviissä yhteydessä toisiinsa. En ole tyytyväinen siihen tilanteeseen, missä maailma ja erityisesti ympäristömme tällä hetkellä on. Ajatukseni asioiden muuttamisesta ovat välillä radikaalejakin ja uskon vakaasti, että kulutuskeskeisen ja rahan vallan alla olevan yhteiskuntamme ja elämämme on otettava uusi suunta. Jatkuvasta kasvun tavoitteesta on luovuttava ja hidastettava tahtia, ihan joka asiassa. Samoin näen matkailun. Kyseinen meno ei voi jatkua. Massaturismi, matkalaisten takia kuluva luonto, lisääntyvä lentäminen, ketjuhotellit ja merten muovirokat eivät ole niitä asioita, joita haluan matkailun parissa nähdä. *Ajattelen, että matkailun on muututtava.*

Paitsi päättäjillä, meillä kansalaisillakin on vastuu muutoksista. Jokainen voi tehdä jotain, vaikka pientäkin, asioiden muuttamiseksi. Minä haluan muuttaa matkailua ja haluan nähdä sen muutoksen tulevan. Olen saanut lahjaksi maailman, tämän ihmeellisen planeetan, jota olen saanut tutkia ja

rakastaa. Lisäksi olen saanut innon suojella sitä, kyvyn arvostaa luontoa, rahan ja vallan yläpuolelle asti. Kaksi haavetta on siis löytänyt toisensa ja yhdistynyt: minusta on tullut paitsi ympäristöalan ammattilainen, myös vastuullinen matkailija. Tai – ainakin yritän vähitellen kehittyä vastuullisemmaksi matkajaksi, valmiiksihan siinä ei tule koskaan.

Siksi olen nyt tässä, pyytämässä, että sinäkin hidastaisit matkaa ja heittäytyisit tarinani syövereihin, kuulisit, mitä kaikkea maailmalla opin. Luvassa on tietoja ja tarinoita, tunteita ja ennakkoluulojakin. Matkailu on muuttanut paitsi minua, myös maailmaa – eikä jälkimmäistä aina hyvällä tavalla. Nostan esiin turismin iloja ja ongelmia, tarinoita, muistoja ja kohtaamisia. Saat tästä kirjastani eväitä matkailuun, joka tekee maailmasta paremman paikan. Ennen kaikkea toivon, että oppisit katsomaan matkaa toisenlaisin silmin: aina ei tarvitse olla kyse vain lomasta, vaan matkustaminen voi olla myös osallistumista. Osallistumista siihen, että maailmamme voisi yhä paremmin ja olisi niin ihmeellinen paikka kuin se vain voi olla.

Koska olen useasti pyrkinyt matkustamaan hitaasti ja oikeasti kohdemaahani tutustuen, en halunnut kirjoittaa tätä kirjaa vain kertomalla faktoja vastuullisesta matkailusta. Tarinat ovat osa tätä kirjaa ja kuuluvat kiinteästi vastuulliseen matkailuun. Ne saavat meidät matkustamaan, mutta ne voivat saada meidät myös kiinnostumaan kestävämmistä teoista maailman hyväksi. Monella maalla on ollut iso rooli persoonani ja elämäntarinani muotoutumisessa, joten ne ansaitsevat tilaa kirjassani. Ehkä ne myös antavat matkailusta toisenlaisen kuvan. Useat saattavat jo ajatella, että turismi pitäisi kokonaan lopettaa, eikä siitä ole muuta kuin haittaa maailmalle. Mutta uskallan olla eri mieltä ja ehkä sinäkin, luettuasi tarinani, oivallat, miten maailmaa mullistavaa vierailu toisissa maissa voi parhaimmillaan olla. Matkoilla tapaa ihmisiä, jotka ovat valin-

neet aivan totutusta poikkeavan tavan elää. Sitä joutuu tilanteisiin, jotka laittavat oman luonteen koetukselle. Maailmalla oppii taitoja, joita saattaa tarvita elämässään vielä lukuisia kertoja. Siellä syntyy ihmissuhteita, jotka kulkevat sydämessä vuodesta toiseen. Puhumattakaan kiehtovista kulttuureista ja ihmeellisistä maisemista. Ei, en voisi millään kirjoittaa tätä kirjaa vain faktojen varaan. Lukija saisi aivan väärän kuvan vastuullisesta matkailusta. Tämä kirja on myös tunteita ja toivoa, sekä ylistys ystävyysuhteille. Olen tavannut maailmalla uskottomia kanssakulkijoita, joiden kanssa saan elämäni jakaa.

Ympäristöalan asiantuntijana ja toki myös planeettamme asukkina olen huolissani siitä, miten maapallomme voi. Otan tässä kirjassa esille myös ilmastonmuutoksen ja esimerkiksi meitä vaivaavan muoviongelman. Ilmastonmuutos on lievä sana, sillä suoraan sanottuna olemme keskellä ilmastokriisiä, johon tunnutaan suhtautuvan liian kevyesti. Matkailu kietoutuu tiiviisti yhteen näiden teemojen kanssa, eikä sitä voi tarkastella enää erillisenä ilmiönä. On tosiasia, että turismilla on huonoja ympäristövaikutuksia, enkä voi jättää niitä kirjassani huomiotta. Vasta asioiden tiedostaminen ja tunnustaminen johtaa muutokseen.

Ympäristöseikkojen ja tarinoiden lisäksi huomioin asioita, joiden ympärille matkailu on viime vuosina kietoutunut. Näihin ilmiöihin lukeutuvat esimerkiksi pakkomielteinen kuvaaminen, Instagram ja sen vaikutukset turismiin sekä matkablogit. Matkailuun liittyy vahvasti nykypäivänä *näkeminen*, ja haluankin nostaa esille ajatuksen, voisiko jokin muu olla sitenkin tärkeämpää. Varsinkin, kun näkeminen tahtoo tarkoittaa jatkuvaa kuvien räpsimistä, jolloin kyseessä saattaa ehkä olla enemmänkin ”katson, vaan en näe” -ilmiö. Välillä siis vastuullista matkailua käsittelevä kirjani saattaa olla myös filosofinen. Samalla läpi kirjan pohdin myös omaa matkailuani ja sitä,

onko se oikeutettua. Miten minun tulisi jatkossa matkustaa? Miten voisin tehdä enemmän hyvää? Voi olla, etten löydä lopullisia vastauksia, mutta ainakin haluan pohtia niitä.

Kirja on jaettu neljään eri osaan. Lähdän tarkastelemaan ensin matkailun historiaa suppeasti, jotta lukija ymmärtäisi, miten matkailu on muotoutunut. Kysymys kuuluu: *mikä saa ihmisen matkustamaan?* Omaan palooni lähteä maailmalle ovat vaikuttaneet, kuten jo kerroinkin, eniten äitini ystävät. Mutta en väheksy myöskään Indiana Jonesin tai Nuuskamuikkusen vaikutusta! Matkailu ei ole mikään uusi keksintö, mutta nykyisessä muodossaan se on ollut olemassa vain noin reilut sata vuotta. Seuraavaa sataa vuotta maapallo ei kestä, jos muu-
tosta ei tule.

Toisessa osassa nostan esiin kaksitoista maata, ja jokaisen tekstin lopusta löydät käyttökelpoisen vastuullisuusvinkin matkoja varten. Neljä näistä maista on sellaisia, joissa olen asunut: Suomi, Kreikka, Venäjä ja Tšekki. Lopuissa olen viettänyt joko pidemmän tai hyvinkin lyhyen ajan. Olen kuitenkin, syystä tai toisesta, kokenut tärkeäksi nostaa juuri kyseisen maan esiin kirjassani. Syy toivottavasti valkenee, kun jatkat lukemista. Tässä osiossa kerron myös tarkemmin, mitä vastuullinen matkailu oikeasti tarkoittaa.

Kolmannessa osassa sukellamme ympäristöongelmien pariin. Kuulostaako ankealta? Ikävä kyllä niistä ei oikein saa hauskoja millään keinolla. On kuitenkin välttämätöntä käsitellä näitä teemoja tässäkin kirjassa, matkailu kun on omalta osaltaan aiheuttamassa lisää ympäristöongelmia. Uskallan kuitenkin väittää, ettei kannata jättää tätä lukua välistä. Saat törmätä ajatuksiin, jotka ovat yhteneväisiä omiesi kanssa, tai ainakin oppia jotain uutta. Emme voi sulkea silmiämme toisioilta, ja jos matkustat, huomaat kyllä, että ympäristöongelmat ulottuvat kohdemaahasi asti, tavalla tai toisella.

Viimeisessä osassa käsittelen maailman ja matkailun muuttumista. Pohdin, millaista matkailu voisi parhaimmillaan olla ja millaiseksi se tulevaisuudessa toivottavasti muuttuu. Olen myös löytänyt matkoiltani mahtavia, innostavia haastateltavia, joiden puheenvuorot löytyvät tästä luvusta. Jokaisella haastateltavalla on erityinen suhde luontoon. Nostan esiin myös uusia matkakonsepteja, joita onneksi syntyy hitaasti, mutta varmasti. Ne muuttavat turismia ja siihen suhtautumista ajan mittaan. Toivon, että luku inspiroi sinua ja haastaa katsomaan matkailua toisesta näkökulmasta.

Kuten mainitsin, koulutukseni ja työkokemukseni on monipuolinen. Olen suorittanut kandidaatin tutkintoni venäjän kielestä ja kulttuurista ja opiskellut sen lisäksi laajasti yliopistossa viestintää, nykykreikkaa, liiketoimintaa sekä ympäristötieteitä. Vastuullisesta matkailusta olen suorittanut muutamia kursseja sekä kansainvälisen sertifikaatin. Usein silti koen, että kokemukseni matkailusta ovat tärkeämpiä kuin nuo opiskelemani asiat. Kuten tavallisesti sanon, teen jatkuvaa kenttätutkimusta turismin parissa. Tapaan matkoillani ihmisiä ympäri maailman, enkä epäröi puhua heidän kanssaan vastuullisesta matkailusta ja omasta matkailutyylistäni. Toiset innostuvat, monet ihmettelevät. Silti ehkä jokin pieni ajatus minulta jää heidän mieleensä kytemään, ja seuraavalla matkallaan he miettivät – voisiko jotain tehdä toisin?

Olen käyttänyt kirjan tekemiseen lähteitä, joista suurin osa mainitaan teoksen lopussa. Kaikkia lähteitä en ole maininnut, sillä tieto muuttuu tällä(kin) saralla niin nopeasti, että osa siitä saattaa olla jo vanhentunutta, kun kirja menee painoon. Esimerkiksi käsitys rahtilaivojen saastuttavuudesta onkin nyt uusimman tutkimuksen mukaan muuttunut. Aktiivinen lukija voi siis tarkistaa, mikä on tilanne juuri tällä hetkellä. Lähteistä löydät myös apua asian lisäopiskeluun itsenäisesti.

Mielipiteet ovat omiani ja saattavat olla välillä radikaalejakin. Läpi kirjan pohdin myös omaa matkailutyyläni ja sen oikeellisuutta tai järkevyyttä. Taaksepäin en halua katsoa, vaan uskon muutokseen. Lukija saa muodostaa omat mielipiteensä, mutta toivon pystyväni inspiroimaan niitä ammattitaitoni ja matkailuun suuntautuvan intohimoni avulla.

Tervetuloa mukaan hitaalle matkalle!

Katja Vaulio

1

Mikä saa ihmisen matkustamaan?

Olen todennut, että minua vie jonkinlainen kulkemisen vietti. En ihannoï paikalleen asettumista, joka olisikin minulle eräänlainen painajainen. Ehkä joissain meistä ihmisistä virtaa yhä entisaikojen metsästäjien ja keräilijöiden veri? He kulkivat ruuan perässä, me kuljemme – niin, kuka minkin perässä. Paljon matkustavia syytetään paitsi ilmakehän saastuttamisesta, myös siitä, ettemme kestä tavallista arkea, tai että pakenemme jotain matkoillemme.

Mutta en minä näistä syistä matkusta. Juha Vakkurin *Afrikka*-kirjoja lukiessani löysin itseni hänen kirjansa sivuilta. Joskus sitä saattaa matkalla ajatella, että nyt riittää eksotiikka. Enää en kyllä lähde Eurooppaa kauemmaksi. Mutta kun matka jatkuu, sitä huomaakin, kuin varkain, kuitenkin suunnittelevansa jo seuraavaa lähtöä. Seepira ei pääse eroon raidoistaan, enkä minä kulkemisen vietistä. Enkä jaksaa hävetä sitä. Tai syytellä itseäni, että mikä minussa on vialla.

Me ihmiset olemme erilaisia. Miksi ihmeessä pysyisin kokonaisen ainutlaatuisen elämäni vain Suomessa, kun tuolla ulkopuolella odottaa kokonainen maailma? Lukemattomia tunteettomia kulttuureja, maisemia, joita en osaa kuvitellakaan, ihmisiä, joilla on omat unelmansa. Eikö paikallaan olo ole kaiken sen hukkaan heittämistä, ajan tuhlaamista, lopun hidasta

odotusta? Yhden elämän aikana yritän elää monta elämää. En osaa täysin selittää sitä, mikä minua maailmalle vie, kerta toisensa jälkeen. Matkalla olo kun ei aina ole mukavaa ja helppoa. Seurana voi olla monenlaisia vaativia ajatuksia, jotka mekaloivat sitä pahemmin, mitä kauemmas tuttu ja turvallinen kotiympäristö jää. Mutta maailmaa ei saa enää ulos minusta. Se on asettunut minuun, valloittanut sydämeni. En edes osaisi koskaan sanoa, että matkustaminen on minulle harrastus, se kuulostaa vähättelyltä. Se on minulle ennemminkin tapa katsoa maailmaa, tapa tutustua siihen, tapa elää tätä elämää. Se voi olla kuluttavaa ja raskasta, mutta se on myös lumoavaa ja houkuttavaa, juovuttavaa ja sietämättömän kaunista. Kuluttavinta matkustamisessa on ainainen rakkaiden ihmisten ikävä, niiden, jotka jäävät Suomeen. En koskaan voi todella jakaa maailmaa heidän kanssaan, sillä kulkemisen vietti on yksin minun. Toisaalta kotona vaivaa toisenlainen ikävä, maailman ikävä. Näiden kahden kaipuun välillä minä tasapainottelen.

Pahinta matkustamisessa on, että kuulun kaikkialle, enkä enää mihinkään. Kärsin jatkuvasta ulkopuolisuuden tunteesta. Maailmalla irrottautuu siitä, mikä kotimaassa on normaalia, enkä osaa enää asettua siihen ”normaaliin”. Kaihdan kulluttamista, ja sanomalehtien jutut perhevapaista kuulostavat heprealta. Olen tipahtanut johonkin kummalliseen tyhjiöön, missä on erilaisia elämisen todellisuuksia. Olen nähnyt, miten elämää eletään Suomessa, Tšekissä, Intiassa, Kazakstanissa, Vanuatulla. Minulle täydellistä elämää tai maata en ole löytänyt, mutta parhaiten voin, jos elän kiireettä, mahdollisimman tiukasti kiinni luonnossa.

Matkailu on myös irti pääsemistä, välitilassa olemista. Matkalla ei ole mennyttä eikä tulevaa, on vain tämä hetki, tämä matka. On maailma, joka lumooa minut ihmeellisyydellään kerta toisensa jälkeen. Siirtymät ovat vaikeita, ja joskus mat-

kalle on vaikea asettua. Suomesta lähteminen ja ystävistä eroaminen tuntuu joka kerta yhtä raadolliselta ja ikävältä. Mutta lopulta paluukin on aina vaikea – sitä haluaisi kuitenkin vielä jäädä, kuitenkin vielä matkustaa. Paluun hetkellä iskee järjetön pelko siitä, ettei koskaan enää saa kokea mitään yhtä ihmeellistä kuin tällä matkalla.

MATKAILUN HISTORIAA

Voi kuinka paljon olenkaan haaveillut, että voisin olla Indiana Jones, löytää Amerikan, valloittaa Vanuatun – tai no, valloittamisesta en kyllä ole haaveillut koskaan. Mutta salaa olen toivonut, että voisin olla entisajan *seikkailija*. Maailma on kuitenkin muuttunut, eikä vanhoja aikoja saa takaisin. Lähes kaikki planeettamme kolkat on jo löydetty ja koluttu, ja toivottavasti ne, joita ei ole, saavat olla ikuisesti rauhassa. Tämän päivän matkailija tuskin löytää yhä tuntemattomia maita tai pääsee tutkimaan kaikille vierasta luontoa. Useimmat meistä rahan ja mahdollisuuksien lapsista eivät sitä taida edes haluta. Ihmiset tuntuvat kaipaavan upeita Instagram-kuvia, lomailua uima-altaalla, helppoutta ja hienoja kokemuksia. En voi kieltää, etteikö huoleton loma tekisi hyvää, mutta matkailu voi olla paljon muutakin. Ajan myötä siitä onkin tullut eräänlainen elämäntapa minulle. Uudet maat saapuvat elämään ja kyseenalaistavat minut. Sitten ei auta kuin lähteä, opiskella, tutustua ja nähdä, mitä kyseinen maa minulle haluaa kertoa.

Mutta millaisia olivat nuo entisajan seikkailijat? Mikä sai ihmiset jo silloin lähtemään matkoille ja toiselle puolelle maailmaa? Mikä meitä ihmisiä kuljettaa?

Matkailuhan ei ole mikään modernin ajan keksintö, vaan ihmiset ovat matkustaneet ja liikkuneet aina. Paikallaan py-

syvä elämäntapa, tämä nykypäivän kummallinen normi, olisi ollut alkuaikojen ihmiselle ihmetys. Toki syyt matkustamiselle ja liikkumiselle ovat olleet erilaisia: metsästys ja ravinnonhankinta veivät ihmisiä paikasta toiseen. Mutta käytännön syyt eivät kuitenkaan olleet ainoita. Jonkinlainen kulkemisen vietti kuuluu ihmisen geeneihin.

Jo pronssikaudella ihmiset matkustivat muistakin kuin käytännön syistä. ”Matkustamalla saatu tieto toisista kulttuureista antoi arvovaltaa muun yhteisön silmissä”, kerrotaan Kansallismuseossamme. Yläluokka halusi ilmaista asemaansa tuontiesineiden avulla – samaan tapaan kuin minä ylpeilen nykypäivänä Intiasta ostamallani matolla!

Kreikkalaisella turismillakin on pitkät perinteet, ja sekä Ateenassa että Delfoissa tarjottiin matkailupalveluja luultavasti jo 400-luvulla eaa. Keskiajallakin matkustettiin – en tiedä, uskallanko sanoa ahkerasti, mutta matkustettiin kuitenkin. Tien päällä kulkivat kauppiaat, kulkurit, pyhiinvaeltajat, kerjäläiset, kirkonmiehet, opiskelijat, sotilaat, ristiretkeläiset ja hallitsijat. Matkanteko oli kuitenkin tuolloin hidasta ja vaarallista.

Viikinkien matkat taas alkoivat 700-luvulla ja jatkuivat aina vuoteen 1066. Heidän motiivinsa matkailuun oli luultavasti seikkailunhalu, vanhimpien poikien perintöoikeus ja Tanskan alueiden ylikansoitus. Viikinkien jalanjäljillä olen itsekin tietämättäni monesti kulkenut. Esimerkiksi Istanbulissa, Laatokalla, Kreikassa ja Rosalassa Suomessa.

Kylpylöihinkin on matkustettu aikojen alusta asti, ja matkustetaan yhä. Euroopassa kylpylämatkailu alkoi yleistyä 1400-luvulla. Tämä matkailun muoto perustui rentoutumiseen ja terveyteen. Turismilla on siis jo varhain ollut monenlaisia motiiveja, ja aika on tuonut niitä vain lisää.